

Tóth Etelka

Digitális világban élünk

Tisztelt Szerkesztőség, kedves Olvasók!

Az interaktív tábla fortélyainak tanulgatása közben újra meg újra felötlött bennem Vörösmarty híres sorának napjainkhoz igazított változata: Ment-e a számítógépek által anyanyelvtanításunk elébb? A kérdés effajta, első pillantásra meglehetősen furcsának tűnő átalakítása nemcsak az aktuális helyzetből fakadt, hanem abból is adódott, hogy jómagam közel 30 évvel ezelőtt ott bábáskodtam a magyar CALL (Computer Assisted Language Learning), a számítógép támogatta nyelvtanulás születésénél.

Az 1980-as évek elején szerveződött debreceni nyelvész-műhely, amelyet a magyar számítógépes nyelvészet atyjaként emlegetett Papp Ferenc professzor vezetett, a világelsőik között volt. A MAPRJAL (Orosz Nyelv és Irodalomtanárok Világszövetsége) 1986-ban Budapesten rendezett világkongresszusán Dan Davidson, a szövetség elnökségének amerikai tagja így kommentálta munkacsoportunk bemutatkozását: „Hölgyeim és Uraim, amit itt látnak, világszínvonal!”

Mi pedig lelkesen dolgoztunk tovább. A számítógéppel főként olyan jelenségeket (hangrend, illeszkedés, szó- és formaképzés) modelláltunk, és próbáltunk többek között a diákok számára is könnyebben értelmezhetővé és emberközelibbé tenni, amelyek nagy számban fordulnak elő a nyelvben. Így utólag visszagondolva bevallhatom: azt hittük, gyorsabban gyarapszik a táborunk. Azt reméltük, hogy a tanárok közül sokan megértik, milyen mértékben lehet rugalmasabb, személyre szabottabb a munkájuk, ha használják például azt az 52 programot tartalmazó csomagot, amely az 5–9. évfolyamokon megjelenő – helyesírás, fonetika, grammatika (morfológia, szófajtan, mondattan), szókészlettan, kommunikáció, nyelvtörténet – témakörökben bővítette eszköztárukat. Bizonyos idő elteltével azonban rá kellett jönnünk arra, hogy korán érkeztünk. Jóval korábban, mint ahogyan a magyar oktatási rendszer akkori infrastruktúrája be tudta volna fogadni az általunk kínált lehetőségeket. A 90-es évek elején kevés olyan iskola volt, ahol a magyartanár különösebb szervezés nélkül bevihette osztályát a számítógépterembe, hogy ott valami más történjen a magyarórán, mint amihez hozzászórtak a diákok. A baj csak az, hogy a helyzet azóta sem változott számottevően. Az ilyen jellegű tartalom- és helyszínváltás a mai napig külön (és nem is kevés) szervezést igényel. Már ha egyáltalán van rá igény...

1983 óta sok előadást, programbemutatót tartottam, de a legtöbb esetben – egészen az utóbbi évekig – a gyakorló pedagógusokból álló hallgatóság legnagyobb része igen keveset tudott azokról a lehetőségekről, amelyeket a magyar CALL kínál. Igaz, nem volt, és a mai napig sem nagyon akad olyan szervezet, amely elsődleges feladatának tekintené ennek a területnek az összefogását. Ellenvetésként lehetne persze azt mondani erre, hogy volt „hajdanán” – mintegy negyed századdal ezelőtt – a TII (Tudományszervezési és Informatikai Intézet), amelynek működése alatt kapták az iskolák az első számítógépeket, ám a szemléletváltásban, a szoftverek fejlesztésében és alkalmazásában ez az intézet sem ért el átütő sikereket. Voltak ugyan pályázatok, de ezek azt eredményezték, hogy sokan – a többség autodidakta módon – ugyanazt a témát dolgozták ki. Meggyőződésem, hogy most is sok, egymásról alig tudó alkotóközösség működik, és most is sok munka születik párhuzamosan, vagy idő hiányában marad csak az elképzelések szintjén (tudjuk jól, mennyi energiát igényel már az is, ha csak egy prezentációt akarunk színvonalasan elkészíteni).

Summa summarum nincs fórum a tapasztalatcserére, pedig nagy szükség lenne rá. Az internettel a világ határai a végtelenre tágulnak, és ez újabb kérdéseket vet fel: elsősorban a szemléletváltás szükségességét.

Tanítványainkat megkülönböztetett figyelemmel kell(ene) nevelnünk, oktatnunk arra is, hogy mit kezdjenek a világháló kínálta információözzönnel, hogyan viselkedjenek, kommunikáljanak a cybertérben.

A mostani helyzet az interaktív táblákkal a 80-as évek Számítógépet minden iskolának mozgalmára emlékeztet, amelynek eredményeképpen lett is minden iskolában legalább egy számítógép, amelyet boldogan használtak azok, akik hozzájutottak, és akik tudták, hogy mire használhatják. Félre azonban a pesszimizmussal és az (ön)íroniával! Tekintsük az elmúlt évtizedeket a magyar CALL nyitófejezetének, és válaszoljunk bátran: Igen, előbbre vagyunk! Ma már ugyanis nem az a kérdés, hogy vannak-e ékezetes betűk a billentyűzeten, sokkal inkább az, hogy a rendelkezésünkre álló digitális eszköztárat hogyan állíthatjuk a tudás megszerzésének szolgálatába. Talán ma már egyre többen és egyre gyorsabban értik meg azt, hogy a komputeres közvetített világ egyik természetes megjelenése az interaktív tábla is, amelynek a használata – ha ott van a tanteremben – előbb-utóbb magától értetődővé válik, miként annak felismerése is, hogy az anyanyelvi kompetenciák és az informatikai-digitális világ műveltsége között igen szoros kapcsolat van.

Valami elindult: lassan oldódnak a félelmek, és bővül a tábor. Ennek a kijelentésnek meggyőző bizonyítékai például az Anyanyelv-pedagógia egyes számaiban folyamatosan közölt írások, amelyek az interaktív tábla használatával, valamint az oktatáshoz kapcsolódó honlapokkal foglalkoznak. A kételkedők persze mondhatják erre: egy fecske nem csinál nyarat. Ez igaz, de úgy tűnik, egyre több helyről szállnak fel a fecskék. Az elmúlt tanévben hallgatóimmal szemináriumon foglalkoztunk a számítógép – főként magyar – nyelvórákon való alkalmazásának lehetőségeivel. Nagy örömmre szolgált egyik tanítványom, aki a tanítási gyakorlatán önállóan tartott számítógépes nyelvórát, és ez neki is és diákjainak is óriási élmény volt. A példák sorát folytatva megemlíthetem a budapesti Száraznád Nevelési, Oktatási Központot, amelynek multicenterében minden tanítási órát kihasználnak a diákokkal, és ezek között az órák között a humán és a reál tantárgyak egyaránt szerepelnek. A vidéki kezdeményezésekről pedig még egyetlen szó sem esett, pedig jó lenne hallani róluk.

Ha levelem – más fórum hiányában – elindítana egyfajta információcserét, az is fontos előrelépés lenne az ügy: a digitális világkép formálása érdekében.

Budapest, 2009. január 15.

Tóth Etelka
főiskolai docens

Tóth, Etelka: We live in a digital world

Az írás szerzőjéről

Tóth Etelka
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország
toth.etelka[kukac]btk.elte.hu
<https://orcid.org/0000-0002-3942-0024>